

Okvir nacionalnoga kurikuluma

PRIJEDLOG

VELJAČA 2016.

**Cjelovita
kurikularna
reforma** Rani i predškolski,
osnovnoškolski
i srednjoškolski odgoj
i obrazovanje

OKVIR NACIONALOGA KURIKULUMA

Prijedlog
VELJAČA 2016.

EKSPERTNA RADNA SKUPINA

Boris Jokić (voditelj)
Branislava Baranović
Suzana Hitrec
Tomislav Reškovac
Zrinka Ristić Dedić
Branka Vuk
Ružica Vuk

LEKTURA

Igor Medić

VIZUALNI IDENTITET

Karla Paliska

Sadržaj

UVOD, **4**

1. O KURIKULUMU, **6**

1.1. Sastavnice nacionalnoga kurikulumu, **6**

1.2. Uporišta nacionalnoga kurikulumu, **7**

2. SUSTAV NACIONALNIH KURIKULUMSKIH DOKUMENATA, **8**

3. OKVIR NACIONALNOGA KURIKULUMA, **11**

3.1. Vizija, **11**

3.2. Vrijednosti, **12**

3.3. Generičke kompetencije, **13**

3.4. Struktura dovisokoškolskoga sustava odgoja i obrazovanja, **17**

3.5. Načela organizacije odgojno-obrazovnog procesa, **19**

3.6. Načela učenja i poučavanja, **20**

3.7. Načela vrednovanja, **21**

UVOD

Cjelovita kurikularna reforma prva je mjera kojom je započela realizacija Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (Strategija) prihvaćene u Hrvatskome saboru u listopadu 2014. Zajedno s Ciljem 3. dijela Strategije koji se odnosi na rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje (Promjena strukture sustava odgoja i obrazovanja kojom je predviđeno produljenje dovisokoškolskoga odgoja i obrazovanja s dosadašnjih 11/12 na 12/13 godina), Cjelovita kurikularna reforma vjerojatno predstavlja i najsloženiju promjenu predviđenu Strategijom. Promjene predložene Cjelovitom kurikularnom reformom nisu „kozmetičke prirode“, već početak smislene, sustavne i korjenite promjene sustava odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske. Ove se promjene nastavljaju na brojne vrijedne pokušaje i inicijative u prethodnih 25 godina, stoga iz njih preuzimaju određena dobra rješenja i razvojne pravce.

Nužnost kontinuiteta

Do sredine 2000-ih godina osnovnoškolski i srednjoškolski sustav odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj karakterizira isključiva usmjerenost sadržajima propisanim nastavnim planovima i programima. Od početka prošlog desetljeća obrazovna politika postupno pokušava osmisliti i uvesti određene promjene s ciljem osuvremenjivanja sustava u obliku pomaka od usmjerenosti sadržajima k usmjerenosti odgojno-obrazovnim ishodima (ishodima učenja) te od isključivog prijenosa sadržaja k razvoju kompetencija.

U strateškom dokumentu Hrvatska u 21. stoljeću (2001.) navodi se potreba provedbe kurikularne reforme koja uključuje promjene sadržaja obrazovanja i načina poučavanja i učenja. Slični ciljevi navode se i u dokumentu Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010. godine (2005.). Projektom Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) te donošenjem novoga Nastavnog plana i programa za osnovnu školu 2006. godine započele su kvalitativne promjene na osnovnoškolskoj razini u dijelu koji se odnosi na programske sadržaje. Nastavnim planom i programom za osnovnu školu određena su, između ostaloga, odgojno-obrazovna postignuća učenika na razini pojedinog predmeta te se pokušalo utjecati na načine izvedbe odgojno-obrazovnog procesa. Na srednjoškolskoj razini, osobito u slučaju gimnazijskih programa, nije bilo većih programskih promjena od sredine 1990-ih, a rad u ustanovama ranog i predškolskog odgoja do donošenja Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015.) bio je određen Programskim usmjerenjem odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi još iz 1991. godine. Donošenjem Strategije za izradbu i razvoj nacionalnog kurikulumu za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2007.) otvoren je prostor većim zahvatima u odgojno-obrazovnom sustavu. Nacionalni okvirni kurikulum (NOK, 2011.) dokument je kojim se pokušalo ostvariti usklađivanje različitih razina i vrsta odgoja i obrazovanja. NOK, između ostaloga, definira odgojno-obrazovna područja, međupredmetne teme i odgojno-obrazovne cikluse. Također u NOK-u se na razini odgojno-obrazovnih područja definiraju očekivana učenička postignuća za svaki odgojno-obrazovni ciklus.

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) u Strategiji razvoja sustava strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj 2008. – 2013. navodi kao prvi strateški cilj usmjerenje razvoju kvalifikacija temeljenih na kompetencijama i ishodima učenja. U skladu sa Strategijom, ali i usporedo s izradom NOK-a i neovisno o njoj, ASOO je uz potporu niza IPA projekata pokrenula proces utvrđivanja metodologije i izrade standarda zanimanja, kvalifikacija te kurikulumu za stjecanje pojedinih kvalifikacija u strukovnom obrazovanju, čija je eksperimentalna provedba započela u školskoj godini 2013./2014. U tom se razdoblju intenzivno radilo i na izradi Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (HKO) kao reformskog instrumenta kojim se uređuje cjelokupan sustav kvalifikacija na svim odgojno-obrazovnim razinama putem standarda zanimanja i standarda kvalifikacija temeljenih na ishodima učenja i usklađenih s potrebama tržišta rada, pojedinca i društva u cjelini. HKO naglašava usmjerenost na razvoj kompetencija temeljen na provjerljivim ishodima učenja.

Planiranje i izrada tih dokumenata obrazovne politike nije bila međusobno koordinirana što za posljedicu ima: a) nepostojanje zajedničkih odgojno-obrazovnih vrijednosti, načela i ciljeva različitih odgojno-obrazovnih razina i vrsta; b) neujednačenost u određenju pojmova vezanih uz kurikulum, kompetencije i posebice odgojno-obrazovni ishode (ishode učenja); c) nedostatak koordiniranja u metodološkom pristupu izradi kurikulumu i određivanju odgojno-obrazovnih ishoda (ishoda učenja); d) nepostojanje koherentnoga sustava praćenja, vrednovanja i (pro)ocjenjivanja razvijenosti i usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda (ishoda učenja). Navedeno ukazuje na nedovoljnu razinu povezanosti različitih sastavnica sustava odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj, što može negativno utjecati na razinu kvalitete i pravednosti u sustavu.

Iz pregleda navedenih dokumenata vidljivo je da je u prethodnih 15 godina obrazovna politika, bez obzira na političku pripadnost, pokušala usmjeriti strateški razvoj ranog i predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja razvoju kompetencija, promjeni načina učenja i poučavanja te jasnom usmjerenju na potrebu definiranja odgojno-obrazovnih ishoda (ishoda učenja).

Cjelovita kurikularna reforma osigurava kontinuitet ovakva strateškog razvoja povezivanjem sastavnica odgojno-obrazovnog sustava u koherentnu, fleksibilnu i učinkovitu cjelinu temeljenu na zajedničkim odgojno-obrazovnim vrijednostima, načelima i ciljevima.

Nove perspektive

Cjelovita kurikularna reforma osmišljena je sveobuhvatno, odnosi se na sve razine i vrste odgoja i obrazovanja i usmjerena je na sljedeća četiri jednakovrijedna elementa (Slika A.):

Slika A. Elementi Cjelovite kurikularne reforme

Cilj je kurikularne reforme uspostavljanje usklađenoga i učinkovitog sustava odgoja i obrazovanja cjelovitim kurikularnim i strukturnim promjenama da bi se:

- **djeci i mladim osobama** osiguralo korisnije i smislenije obrazovanje, u skladu s njihovom razvojnom dobi i interesima te bliže svakodnevnomu životu; obrazovanje koje će ih osposobiti za suvremeni život, svijet rada i nastavak obrazovanja
- **učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima i ostalim djelatnicima odgojno-obrazovnih ustanova** osiguralo osnaživanje uloge i jačanje profesionalnosti, veću autonomiju u radu, kreativniji rad, smanjenje administrativnih obveza, motivirane učenike i smanjivanje vanjskih pritisaka
- **roditeljima** omogućila veća uključenost u obrazovanje djece i život vrtića i škole, dala jasno iskazana očekivanja, ponudilo objektivnije ocjenjivanje i vrednovanje, uputile smislene i češće povratne informacije o postignućima njihove djece
- **društvu** osigurala osnova za aktivno, odgovorno i konstruktivno djelovanje djece i mladih osoba u različitim zajednicama
- **gospodarstvu** omogućilo veću povezanost sa odgojno-obrazovnim sustavom i osnovu za konkurentnost

1. O KURIKULUMU

Kurikulum je osmišljen, sustavan i skladno uređen način reguliranja, planiranja, izvedbe i vrednovanja odgojno-obrazovnog procesa, koji može biti određen na različitim razinama, na razini cjelokupnoga sustava odgoja i obrazovanja, na razini pojedinih njegovih dijelova, na razini odgojno-obrazovne ustanove i na razini pojedinca.

S djetetom ili mladom osobom u svome središtu i, označujući put ili tijek njegova odgoja i obrazovanja, kurikulumom se određuju i usklađuju:

- svrha, ciljevi, očekivanja i ishodi koja kao društvo, odgojno-obrazovne ustanove ili pojedinci postavljamo pred djecu ili mlade osobe u odgojno-obrazovnome procesu
- iskustva djece i mladih osoba koja je organizacijom odgojno-obrazovnog procesa, učenjem i poučavanjem te sveukupnim radom odgajatelja, učitelja¹, stručnih suradnika i ravnatelja potrebno osigurati kako bi se postavljani ciljevi, očekivanja i ishodi ostvarili
- vrednovanje ostvarenosti ciljeva, očekivanja i ishoda te odgojno-obrazovnog procesa, čime se omogućuju stalne promjene svih sastavnica kurikuluma.

Nacionalni kurikulum predstavlja posebno važan dio sustava odgoja i obrazovanja u svakoj zemlji.

1.1. Sastavnice nacionalnoga kurikuluma

Nacionalni kurikulum Republike Hrvatske predstavlja sustav koji služi ujednačavanju i podizanju kvalitete odgojno-obrazovnog procesa te ispunjavanju zajednički određenih odgojno-obrazovnih ciljeva, očekivanja i ishoda neovisno o odgojno-obrazovnoj ustanovi koju djeca i mlade osobe pohađaju. Ovako određen Nacionalni kurikulum ima znatno šire značenje od dosad uvriježenih nastavnih planova i programa u Republici Hrvatskoj.

Nacionalni kurikulum Republike Hrvatske čine sljedeće tri sastavnice:

1) SUSTAV NACIONALNIH KURIKULUMSKIH DOKUMENATA, kojima se na nacionalnoj razini iskazuju namjere povezane sa svrhom, ciljevima, očekivanjima, ishodima, iskustvima djece i mladih osoba, s organizacijom odgojno-obrazovnog procesa i s vrednovanjem. Nacionalni kurikulumski dokumenti hijerarhijski su organizirani i odnose se na cjelokupan sustav odgoja i obrazovanja (*Okvir nacionalnoga kurikuluma*), na različite razine i vrste odgoja i obrazovanja (npr. *Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje* ili *Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje*), na određene njegove dijelove (npr. *Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik* ili *Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo*) i na posebnosti odgojno-obrazovnog procesa za određene skupine djece ili mladih osoba (npr. *Okvir za poticanje iskustava učenja i vrednovanje postignuća darovite djece i učenika* ili *Nacionalni kurikulumi na jeziku i pismu nacionalnih manjina*).

Nacionalni kurikulumski dokumenti predstavljaju osnovu za izradu i primjenu kurikuluma na ostalim razinama:

- **ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA ZA IZRADU** i primjenu *kurikuluma na razini odgojno-obrazovne ustanove* (*kurikulum vrtića, škole, učeničkog doma...*), kojim se određuje, planira i izvodi odgojno-obrazovni proces u skladu s posebnostima rada i okruženja pojedine ustanove
- **ODGOJNO-OBRAZOVNIH RADNIKA** za izradu i primjenu *izvedbenih kurikuluma*, kojima se određuje, planira i izvodi odgojno-obrazovni proces za skupinu djece i mladih osoba,
- **ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA** i odgojno-obrazovnih radnika za izradu i primjenu osobnih kurikuluma za djecu i mlade osobe s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama.

¹—U skladu s određenjem u Strategiji znanosti, obrazovanja i tehnologije (2014.) u Okviru nacionalnoga kurikuluma sve se osobe odgovorne za poučavanje i učenje u osnovnoškolskome i srednjoškolskome obrazovanju nazivaju zajedničkim nazivom „učitelj“ (prema Preporuci o statusu učitelja – *Recommendation Concerning the Status of Teachers*, UNESCO, Pariz, 1966.). Treba istaknuti da se naziv „učitelj“ odnosi na osobe obaja spolova.

2) PRIMJENA NACIONALNIH KURIKULUMSKIH DOKUMENATA, kojima se ostvaruje namjera iskazana dokumentima na nacionalnoj razini. Osim nacionalnim kurikulumskim dokumentima, odgojno-obrazovni proces određen je primjenom kurikuluma izrađenih na ostalim razinama te zakonskim propisima koji normiraju odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj.

3) VREDNOVANJE ciljeva, očekivanja, ishoda i procesa, čime se prati primjena i izvedba namjera iskazanih nacionalnim kurikularnim dokumentima.

Podatci prikupljeni različitim oblicima vrednovanja osnova su za promjene kurikulumskih dokumenata, čime se osigurava trajna razvojnost i otvorenost nacionalnoga kurikuluma Republike Hrvatske.

1.2. Uporišta nacionalnoga kurikuluma

Nacionalni kurikulum u sve tri sastavnice svoje uporišta ima u sljedećim karakteristikama sustava odgoja i obrazovanja određenim *Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2010.), *Nacionalnim okvirnim kurikulumom* (2011.) i *Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije* (2014.):

VISOKA KVALITETA ODGOJA I OBRAZOVANJE ZA SVE

Osiguravanje materijalnih, tehničkih, informacijsko-tehnoloških, higijenskih i drugih uvjeta za ostvarenje najviših odgojno-obrazovnih standarda, kao i visokih profesionalnih standarda nositelja odgojno-obrazovnog rada.

JEDNAKOST OBRAZOVNIH MOGUĆNOSTI ZA SVE

Svako dijete i mlada osoba ima pravo na obrazovni razvoj kojim će u najvišoj mjeri razviti osobne potencijale; jednakost obrazovnih mogućnosti temelji se na društvenoj pravednosti; obrazovanje i školovanje ne može biti povlasticom manjine niti se može umanjiti na temelju etničkih, spolnih, rodni ili drugih društveno uvjetovanih razlika.

UKLJUČENOST SVE DJECE I MLADIH OSOBA U ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV

Uzimanje u obzir odgojno-obrazovnih potreba svakoga djeteta, mlade i odrasle osobe, osobito onih koji su izloženi marginalizaciji i isključenosti.

ZNANSTVENA UTEMELJENOST

Cjelovit se sustav odgoja i obrazovanja mijenja, poboljšava i unapređuje u skladu sa suvremenim znanstvenim spoznajama.

POŠTIVANJE LJUDSKIH PRAVA I PRAVA DJECE I MLADIH OSOBA

Istinsko poštivanje svakoga djeteta i svakoga čovjeka, ljudsko dostojanstvo.

KOMPETENTNOST I PROFESIONALNA ETIKA

Odgojno-obrazovni rad podrazumijeva visoku stručnost svih nositelja odgojno-obrazovnog rada i njihovu visoku razinu odgovornosti.

HORIZONTALNA I VERTIKALNA PROHODNOST

Osiguravanje mogućnosti mladim osobama da tijekom obrazovanja promijene vrstu odgoja i obrazovanja (horizontalna prohodnost) i mogućnost daljnje obrazovanja i stjecanja više razine obrazovanja (vertikalna prohodnost).

DEMOKRATIČNOST

Pluralizam, donošenje odluka na demokratski način; uključenost svih ključnih čimbenika u stvaranje odgojno-obrazovne politike i njezino provođenje.

SAMOSTALNOST ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

Stupanj autonomije odgojno-obrazovne ustanove u osmišljavanju aktivnosti, programa i projekata za djecu, mlade osobe, roditelje, odgojitelje, učitelje i ostale odgojno-obrazovne djelatnike kao dio kurikuluma odgojno-obrazovne ustanove i stvaranja identiteta odgojno-obrazovne ustanove; sloboda izbora sadržaja, primjene metoda i organizacije odgojno-obrazovnoga rada u ostvarivanju nacionalnoga kurikuluma.

PEDAGOŠKI I ŠKOLSKI PLURALIZAM

Autonomija u stvaranju različitosti u pedagoškome i odgojno-obrazovnome radu.

EUROPSKA DIMENZIJA OBRAZOVANJA

Osposobljavanje za suživot u europskome kontekstu.

INTERKULTURALIZAM

Razumijevanje i prihvaćanje kulturnih razlika da bi se smanjili neravnopravnost i predrasude prema pripadnicima drugih kultura.

2. SUSTAV NACIONALNIH KURIKULUMSKIH DOKUMENATA

Svi nacionalni kurikulumski dokumenti oblikovani su s idejom o djetetu i mladoj osobi kao o središnjem sudioniku odgojno-obrazovnog procesa. Djeci i mladim osobama, roditeljima, odgojno-obrazovnim radnicima kurikularni dokumenti jasno ukazuju na odgojno-obrazovna očekivanja i ishode koja postavljamo pred djecu i mlade osobe. Nacionalni kurikulumski dokumenti imaju jasnu i unaprijed određenu strukturu. Razvojni su i otvoreni dokumenti koje je moguće promijeniti kao odgovor na potrebe djece i mladih osoba, odgojno-obrazovnih radnika i ustanova te pod utjecajem novih znanstvenih i tehnoloških spoznaja i spoznaja iz odgojno-obrazovne prakse.

Sustav nacionalnih kurikulumskih dokumenata prikazan je na Slici 1.

Slika 1. Sustav nacionalnih kurikulumskih dokumenata izrađenih u okviru Cjelovite kurikularne reforme

Okvir nacionalnoga kurikuluma (ONK) jest krovni nacionalni kurikulumski dokument, koji na općoj razini određuje elemente kurikuluskoga sustava za sve razine i vrste dovisokoškolskoga odgoja i obrazovanja. Ovim se dokumentom određuju:

- cilj odgoja i obrazovanja iskazan vizijom mlade osobe nakon završetka srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj
- vrijednosti nacionalnoga kurikuluma
- generičke kompetencije koje je potrebno razvijati na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja
- struktura sustava odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj
- načela organizacije odgojno-obrazovnog procesa
- načela učenja i poučavanja
- i načela vrednovanja.

ONK je osnova za izradu nacionalnih kurikuluma za pojedine razine i vrste odgoja i obrazovanja, a njegove postavke utječu i na izradu ostalih nacionalnih kurikulumskih dokumenata, kao i dokumenata izrađenih na drugim razinama.

Nacionalnim kurikulumima za pojedine razine i vrste odgoja i obrazovanja određuju se svrha, vrijednosti, ciljevi i načela određenih dijelova sustava odgoja i obrazovanja. U njima se navode načela organizacije odgojno-obrazovnog procesa, učenja i poučavanja te vrednovanja i izvješćivanja karakteristična za pojedinu razinu, odnosno vrstu odgoja i obrazovanja.

Nacionalne kurikulume ove razine čine:

- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje
- Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje
- Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje
- Nacionalni kurikulum za gimnazijsko obrazovanje
- Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje

Nacionalnim dokumentima područja kurikulumu određuju se svrha, ciljevi, struktura i odgojno-obrazovna očekivanja povezana s učenjem i poučavanjem u širim odgojno-obrazovnim područjima. Dokumenti područja kurikulumu izravno utječu na izradu predmetnih i modularnih kurikulumu.

U skladu s *Nacionalnim okvirnim kurikulumom* (2011.) nacionalni dokumenti područja kurikulumu su:

- Dokument jezično-komunikacijskoga područja kurikulumu
- Dokument matematičkoga područja kurikulumu
- Dokument prirodoslovnoga područja kurikulumu
- Dokument tehničkoga i informatičkoga područja kurikulumu
- Dokument društveno-humanističkoga područja kurikulumu
- Dokument umjetničkoga područja kurikulumu
- Dokument tjelesnoga i zdravstvenoga područja kurikulumu

Odgojno-obrazovna očekivanja u dokumentima područja kurikulumu određena su na kraju pojedinih odgojno-obrazovnih ciklusa.

Nacionalnim kurikulumima međupredmetnih tema određuju se svrha, ciljevi, struktura, odgojno-obrazovna očekivanja, učenje i poučavanje te vrednovanje određene međupredmetne teme. Ostvarivanje ciljeva i očekivanja iskazanih u nacionalnim kurikulumima međupredmetnih tema obvezno je na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja. Ciljevi i očekivanja ostvaruju se različitim načinima i oblicima odgojno-obrazovnog rada, pri čemu se neki od njih izravno ugrađuju u nacionalne predmetne kurikulume, a neki se ostvaruju planiranjem i izvedbom kurikulumu odgojno-obrazovne ustanove.

Nacionalni kurikulumi međupredmetnih tema su:

- Kurikulum međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj
- Kurikulum međupredmetne teme Zdravlje
- Kurikulum međupredmetne teme Održivi razvoj
- Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti
- Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo
- Kurikulum međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije
- Kurikulum međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje

Odgojno-obrazovna očekivanja u kurikulumima međupredmetnih tema određena su na kraju pojedinih odgojno-obrazovnih ciklusa.

Nacionalnim kurikulumima nastavnih predmeta određuju se svrha i ciljevi učenja i poučavanja nastavnoga predmeta, struktura pojedinoga predmeta u cijeloj odgojno-obrazovnoj vertikali, odgojno-obrazovni ishodi, pripadajuća razrada i opisi razina usvojenosti ishoda, učenje i poučavanje te vrednovanje u pojedinom nastavnom predmetu. Odgojno-obrazovnih ishodi, njihova razrada i opisi razina usvojenosti određeni su za svaku pojedinu godinu učenja i poučavanja nastavnoga predmeta.

Nacionalni sektorski/podsektorski kurikulumi te kurikulumi za stjecanje kvalifikacije u redovnome sustavu strukovnoga i umjetničkoga obrazovanja određuju se za pojedini sektor/podsektor, odnosno specifičnu kvalifikaciju, a sadrže svrhu, ciljeve, organizaciju odgojno-obrazovnoga procesa, učenje i poučavanje te vrednovanje povezano sa strukovnim obrazovanjem u određenome sektoru/podsektoru. U skladu s određenjima Nacionalnoga kurikulumu za strukovno obrazovanje, sektorski/podsektorski kurikulumi sadrže i kurikulume za stjecanje kvalifikacija u redovnome sustavu strukovnoga i umjetničkoga obrazovanja koji su zasnovani na ishodima učenja. Pri izradi sektorskih/podsektorskih kurikulumu slijedi se metodologija Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira postupcima izrade standarda zanimanja i standarda kvalifikacije.

Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u odgojno-obrazovnome sustavu Republike Hrvatske, Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama i Okvir za poticanje iskustava učenja i vrednovanje postignuća darovite djece i učenika predstavljaju nacionalne kurikulumske dokumente kojima se osiguravaju rješenja koja se sustavno ugrađuju u sve nacionalne kurikulumske dokumente, a odnose se i na kurikulumske dokumente izrađene na ostalim razinama.

Posebnim nacionalnim kurikulumima određuju se svrha, ciljevi, očekivanja, ishodi i organizacija odgojno-obrazovnoga procesa i vrednovanje za pojedine posebne oblike odgoja i obrazovanja poput odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Posebni nacionalni kurikulumi izrađuju se i za učeničke domove, produženi boravak, školsku knjižnicu i ostale dijelove sustava odgoja i obrazovanja.

3. OKVIR NACIONALNOGA KURIKULUMA

Okvir nacionalnoga kurikuluma (ONK) jest krovni nacionalni kurikulumski dokument, koji određuje elemente nacionalnoga kurikuluma za sve razine i vrste odgoja i obrazovanja. Kao cilj odgoja i obrazovanja, u ONK-u je određena vizija mlade osobe po završetku srednjoškolskoga obrazovanja u Republici Hrvatskoj. U svrhu ostvarenja toga cilja, određene su odgojno-obrazovne vrijednosti na kojima počiva i koje nacionalni kurikulum u sve tri svoje sastavnice aktivno promiče. Vizija i vrijednosti ostvaruju se generičkim kompetencijama za obrazovanje, rad i život u 21. stoljeću. Generičke kompetencije razvijaju se na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja te u svim područjima, međupredmetnim temama, predmetima i modulima. Ove generičke kompetencije povezuju se s onima koje su određene u pojedinim nacionalnim kurikulumskim dokumentima i kurikulumima izrađenima na ostalim razinama. ONK-om se također određuju odgojno-obrazovni ciklusi u Republici Hrvatskoj u postojećoj strukturi odgoja i obrazovanja te u strukturi koja predviđa produljenje dovisokoškolskoga odgoja i obrazovanja u skladu sa *Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.)*. ONK-om se konačno određuju načela organizacije odgojno-obrazovnoga procesa, načela učenja i poučavanja te načela vrednovanja koja vrijede za sve razine i vrste odgoja i obrazovanja.

3.1 Vizija

Sustavom odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske uspostavlja se i dugoročno osigurava okruženje koje djeci i mladim osobama omogućuje i pruža podršku da se razvijaju u:

OSOBE KOJE U PUNOJ MJERI OSTVARUJU OSOBNE POTENCIJALE, A TO SU ONE:

- koje su svjesne postojanja različitih osobnih potencijala koje vrijedi razvijati za ostvarenje osobne dobrobiti, dobrobiti drugih i zajednice.
- koje temeljem razumijevanja sebe i okruženja realistično prepoznaju vlastite potencijale.
- koje samostalno i odgovorno odabiru životne ciljeve, nalaze prikladna sredstva i načine za njihovo ostvarenje pokazujući pritom ustrajnost.
- koje pokazuju samopoštovanje i teže vlastitome rastu i razvoju u cjeloživotnoj perspektivi.

OSOBE OSPOSBLJENE ZA NASTAVAK OBRAZOVANJA, RAD I CJELOŽIVOTNO UČENJE, A TO SU ONE:

- koje žele i znaju učiti, upravljaju vlastitim učenjem te obrazovnim i profesionalnim putevima.
- koje komuniciraju i surađuju, sposobne su rješavati probleme i donositi odluke te kritički i kreativno misliti.
- koje su samostalne i odgovorne u izvršavanju obveza i imaju razvijen pozitivan stav prema učenju i radu.
- koje posjeduju znanja i vještine koje im omogućuju da vlastitim radom osiguraju primjerenu egzistenciju, ali i da otvore prilike za rad drugima.
- koje su sposobne djelovati u raznolikim društvenim zajednicama, prilagođavati se znanstveno-tehnološkim promjenama i koristiti se informacijsko-komunikacijskom tehnologijom u obrazovanju, učenju i radu.

OSOBE ČIJI ODNOS PREMA DRUGIMA POČIVA NA UVAŽAVANJU DOBROBITI DRUGIH, A TO SU ONE:

- čiji je odnos i djelovanje prema drugima određen poštivanjem prava, dostojanstva i vrijednosti svake osobe.
- koje argumentirano i hrabro zastupaju vlastita mišljenja te u skladu s njima djeluju uvažavajući pravo na drukčija mišljenja.
- razvijenoga suosjećanja, voljne i spremne djelovati za dobrobit onih koji su obespravljeni ili su u nepovoljnijem osobnom ili društvenom položaju.
- koje poznaju i razumiju zajednice kojima pripadaju, otvorene su upoznavanju i razumijevanju drugih zajednica i prema njima razvijaju pozitivan odnos.

OSOBE KOJE AKTIVNO I ODGOVORNO SUDJELUJU U ZAJEDNICI, A TO SU ONE:

- koje su svjesne vlastitoga nacionalnoga identiteta, čiji je važan sastavni dio jezik, izgrađenoga pozitivnog odnosa prema očuvanju i razvoju materijalne i nematerijalne baštine Republike Hrvatske.
- koje aktivnim i odgovornim djelovanjem teže povezanosti i razvoju zajednice te očuvanju mira i sigurnosti.
- koje uvažavaju i promiču vladavinu prava, socijalnu pravdu, sposobnost i spremnost za suradnju i doprinos zajedničkome dobru i čije djelovanje pridonosi održivome razvoju.

3.2 Vrijednosti

Nacionalni kurikulum počiva na temeljnim društveno-kulturnim vrijednostima koje ujedno i promiče. Takve su, između ostalih, dostojanstvo ljudske osobe, sloboda, ravnopravnost, pravednost, domoljublje, društvena jednakost, dijalog i snošljivost, rad, poštenje, mir, očuvanje prirode i čovjekova okoliša te druge demokratske vrijednosti. Jednakost u pravu na obrazovanje jedna je od specifičnih temeljnih vrijednosti sustava odgoja i obrazovanja. Ona ukazuje na potrebu da se svakom djetetu i mladoj osobi osigura okruženje i pruži podrška koja u najvećoj mogućoj mjeri pridonosi razvoju njihovih potencijala. Zbog toga svi nacionalni kurikulumski dokumenti sadrže konkretna, sustavna i održiva rješenja koja omogućuju kvalitetan odgoj i obrazovanje za sve, osobito imajući na umu djecu i mlade osobe s teškoćama, darovite, izložene siromaštvu i pripadnike manjinskih zajednica. Nastavljajući se na *Nacionalni okvirni kurikulum* (2011.), vrijednosti kojima *Okvir nacionalnoga kurikulumu* daje osobitu pozornost jesu: *znanje, solidarnost, identitet, odgovornost*. Uz navedene četiri vrijednosti dodatno su istaknute: *integritet, poštivanje, zdravlje i poduzetnost*.

- ▶ **Znanje.** Znanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje temeljni su pokretači razvoja hrvatskoga društva i svakoga pojedinca. Omogućuju mu bolje razumijevanje i kritičko promišljanje samoga sebe i svega što ga okružuje, snalaženje u novim situacijama i uspjeh u životu i radu (NOK, 2011.).
- ▶ **Solidarnost.** Pretpostavlja sustavno osposobljavanje djece i mladih osoba da budu osjetljivi za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i obespravljene, za međugeneracijsku skrb, za svoju okolinu i za cjelokupno životno okruženje (NOK, 2011.).
- ▶ **Identitet.** Odgoj i obrazovanje pridonose izgradnji osobnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta pojedinca. Danas, u doba globalizacije, u kojemu je na djelu snažno miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, čovjek treba postati građaninom svijeta, a pritom sačuvati svoj nacionalni identitet, svoju kulturu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu. Pritom osobito valja čuvati i razvijati hrvatski jezik i paziti na njegovu pravilnu uporabu. Odgoj i obrazovanje trebaju buditi, poticati i razvijati osobni identitet istodobno ga povezujući s poštivanjem različitosti (NOK, 2011.).
- ▶ **Odgovornost.** Odgoj i obrazovanje potiču aktivno sudjelovanje djece i mladih u društvenome životu i promiču njihovu odgovornost prema općemu društvenom dobru, prirodi i radu te prema sebi samima i drugima. Odgovorno djelovanje i odgovorno ponašanje pretpostavlja smislen i savjestan odnos između osobne slobode i osobne odgovornosti (NOK, 2011.).
- ▶ **Integritet.** Pretpostavlja iskrenost i autentičnost svih uključenih u odgojno-obrazovni proces. Odnosi se na dosljedno ponašanje u skladu s moralnim vrijednostima i uvjerenjima te spremnost i hrabrost javnoga iskazivanja mišljenja i djelovanja, čak i u situacijama kad to za pojedinca nije popularno ili korisno.
- ▶ **Poštivanje.** Pretpostavlja poštivanje sebe i vlastite osobnosti, a slijedom toga i vrijednosti i jedinstvenosti svih osoba. U odgojno-obrazovnome procesu odnosi se na međusobno poštivanje i uvažavanje djece i mladih osoba, odgojno-obrazovnih radnika, roditelja i ostalih članova zajednice.
- ▶ **Zdravlje.** Pretpostavlja razumijevanje zdravlja kao osnove osobne dobrobiti i kao ishodišta zdrave zajednice i društva. Briga o zdravlju u užem smislu uključuje prepoznavanje, razumijevanje i usvajanje zdravih životnih navika, zdravih stilova života i odgovornoga ponašanja.
- ▶ **Poduzetnost.** Pretpostavlja aktiviranje osobnih potencijala na kreativan, konstruktivan i inovativan način u svrhu korištenja i prilagodbe promjenjivim okolnostima u različitim područjima života i u različitim društvenim ulogama. Poduzetnost uključuje prepoznavanje mogućnosti, spremnost na djelovanje i sklonost preuzimanju razumnoga rizika.

Od svih uključenih u sve dijelove sustava odgoja i obrazovanja očekuje se promicanje, promišljanje, propitivanje i, osobito, djelovanje u skladu s vrijednostima kojima Okvir nacionalnoga kurikulumu pridaje osobitu pažnju.

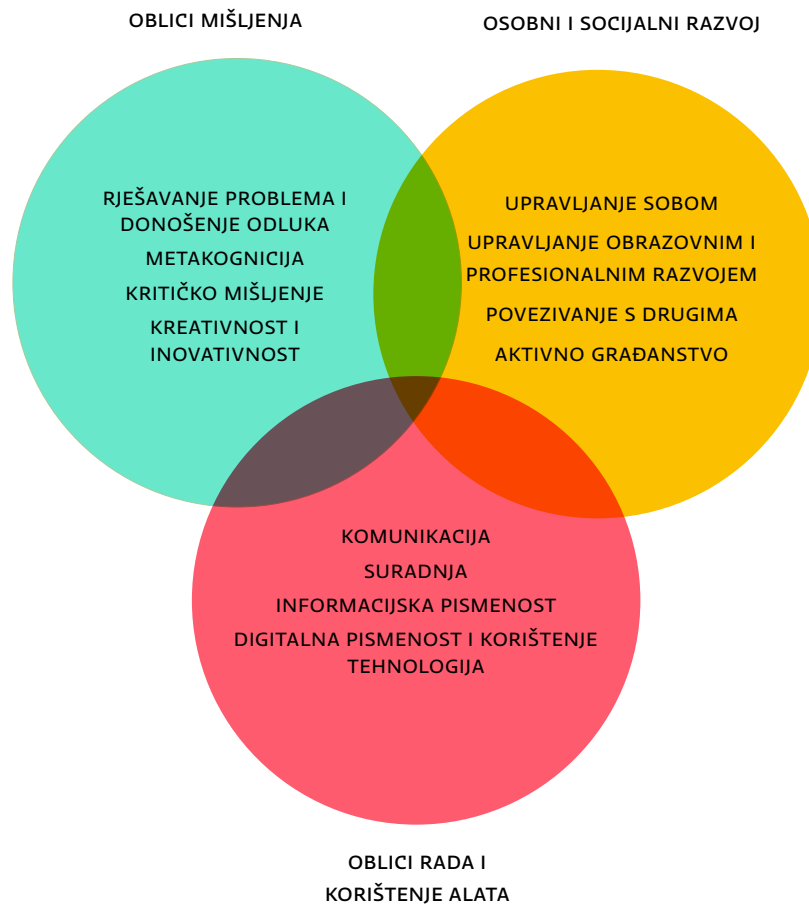
3.3. Generičke kompetencije

U skladu s određenjem *Nacionalnoga okvirnog kurikulumu* (2011.) i *Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije* (2014.) i u svrhu ostvarenja vizije *Okvira nacionalnoga kurikulumu* jasno je naglašena usmjerenost odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj prema razvoju kompetencija. Kompetencije se određuju kao međusobno povezan sklop znanja, vještina i stavova.

Okvirom nacionalnoga kurikulumu određuju se generičke kompetencije koje je moguće i potrebno razvijati kod djece i mladih osoba na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja te u svim područjima kurikulumu, međupredmetnim temama, nastavnim predmetima i modulima. Ove kompetencije zajedno sa znanjima, vještinama i stavovima specifičnim za pojedine razine i vrste odgoja i obrazovanja, područja kurikulumu, međupredmetne teme i nastavne predmete čine jedinstvenu i sveobuhvatnu cjelinu.

Okvir nacionalnoga kurikulumu određuje generičke kompetencije kao kombinaciju znanja, vještina i stavova koji su preduvjet uspješnoga učenja, rada i života osoba u 21. stoljeću i osnova razvoja održivih društvenih zajednica i konkurentnoga gospodarstva Republike Hrvatske. Na temelju usporedbi i analize različitih kompetencijskih okvira² generičke su kompetencije podijeljene u tri veće cjeline koje se trebaju odražavati i poticati u svim dijelovima nacionalnoga kurikulumu:

- Oblici mišljenja
- Oblici rada i korištenje alata
- Osobni i socijalni razvoj

Slika 2. Generičke kompetencije u sustavu odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske

²—Analizirani su sljedeći kompetencijski okviri: OECD-ov DeSeCo program, Europski okvir ključnih kompetencija, KSAVE okvir vještina za 21. stoljeće i različiti prilagođeni kompetencijski modeli primijenjeni u razvijanim odgojno-obrazovnim sustavima.

Zahtjev odgojno-obrazovnoga sustava Republike Hrvatske za razvojem generičkih kompetencija iz navedenih triju cjelina proizlazi iz promjenjivih uvjeta učenja, života i rada u 21. stoljeću. Izrazito brze i kontinuirane ekonomske, tehnološke, informacijske, društvene i demografske promjene mijenjaju načine na koje ljudi danas rade i žive. Odgojno-obrazovni sustav treba osigurati okruženje u kojemu će djeca i mlade osobe biti osposobljeni za život u 21. stoljeću, pružajući svima mogućnost stjecanja relevantnih iskustava učenja i usvajanje temeljnih i novih znanja, vještina i stavova koji će im omogućiti aktivno suočavanje sa zahtjevima suvremenoga informacijskog doba i prilagodbu promjenama.

OBLICI MIŠLJENJA

U svim dijelovima Nacionalnoga kurikuluma potrebno je osigurati okruženje, poticaje i podršku za razvoj viših razina kognitivnoga funkcioniranja kod djece i mladih. Poseban se naglasak stavlja na stjecanje znanja, razvoj vještina i spremnosti djece i mladih osoba za:

- **RJEŠAVANJE PROBLEMA.** Odnosi se na prepoznavanje, analizu i aktivno pristupanje problemima u različitim područjima djelovanja i u različitim okruženjima. Podrazumijeva razmatranje, procjenu i odabir najprikladnijega i najučinkovitijega (uobičajenoga i/ili kreativnoga) pristupa rješavanju problema te njegovu primjenu u konkretnim situacijama, prilagođavajući pristupe u slučaju potrebe. Uključuje i samoprocjenu i samovrednovanje procesa i ishoda te spremnost djece i mladih osoba da pristupe problemima različite složenosti sa željom i uvjerenjem u postizanje uspjeha.
- **DONOŠENJE ODLUKA.** Odnosi se na prepoznavanje, analizu i vrednovanje pojedinih mogućnosti djelovanja te na učinkovito razmatranje mogućih posljedica i učinaka, na povezivanje i interpretaciju informacija i argumenata, racionalno odlučivanje i preuzimanje odgovornosti za svoje odluke. Podrazumijeva kratkoročno, srednjoročno i dugoročno planiranje i postavljanje ciljeva te kritičku procjenu donesenih odluke.
- **METAKOGNICIJU.** Odnosi se na svjesnost i refleksiju o vlastitim procesima učenja i mišljenja te na aktivno planiranje i postavljanje ciljeva, nadgledanje i reguliranje kognitivnih aktivnosti tijekom procesa učenja, rješavanja problema, čitanja, pisanja itd., a podrazumijeva i samovrednovanje procesa i rezultata učenja i mišljenja. Uključuje također ideje i vjerovanja koja osoba ima o sebi i drugima kao onima koji uče i misle, o zadacima i o mogućim pristupima učenju i rješavanju problema, o uvjetima pod kojima se oni mogu koristiti, o kognitivnome funkcioniranju čovjeka, točnosti i valjanosti znanja i sl. Uz preuzimanje odgovornosti i inicijative za učenje te uz razvijen stav prema vrijednosti učenja i obrazovanja, metakognitivna znanja i vještine doprinose samoregulaciji učenja i primjeni naučenoga u novim situacijama učenja, što ih čini važnim preduvjetom cjeloživotnoga učenja, nastavka obrazovanja i rada.
- **KRITIČKO MIŠLJENJE.** Odnosi se na sustavnu analizu i procjenu relevantnosti i valjanosti informacija i obrađivanja na kojima se temelji neka ideja i perspektiva, kao i na autonomno i odgovorno oblikovanje i izražavanje vlastitoga mišljenja temeljenoga na argumentima. Uključuje otvoreno preispitivanje, uspoređivanje, vrednovanje i zaključivanje o različitim (i vlastitim) mišljenjima i perspektivama, uzimajući u obzir kontekst, okolnosti, osobna i društvena vrijednosna načela i dr. Podrazumijeva sposobnost sinteze različitih informacija, kao i sposobnost jasnoga artikuliranja i izražavanja vlastite pozicije i njezina zagovaranja pred drugima. Važan dio kompetencije predstavlja spremnost na preispitivanje vlastite pozicije, uočavanje pristranosti u razmišljanju te mijenjanje pozicije na temelju novih, valjanih argumenata.
- **KREATIVNOST I INOVATIVNOST.** Odnosi se na otvorenost prema novim idejama, raznolikim perspektivama i mogućnostima, na stvaranje novih i vrijednih ideja i ostvaraja, na analizu, razradu, kombiniranje, preradu i primjenu postojećih ideja, ostvaraja i aktivnosti na nove načine. Uključuje razvoj inovativnih i originalnih ostvaraja i procesa korištenjem novih tehnologija, a podrazumijeva da djeca i mlade osobe mogu razvijati i razmjenjivati nove ideje s drugima te implementirati zajedničke ideje u suradničkom radu. Podrazumijeva također da djeca i mlade osobe razumiju da kreativan rad donosi mnogo „skretanja“, neuspjelih pokušaja i pogrešaka, ali da prihvaćaju neizvjesnost i rizik, ustrajni su i samomotivirani nastavljati proces kako bi ostvarili kreativan doprinos području u kojemu djeluju. U kreativnome procesu oslanjaju se prije svega na vlastitu imaginaciju i vlastite kreativne resurse, a proces rada ispunjen je isprobavanjem različitih pristupa i strategija te eksperimentiranjem s idejama, modelima, simulacijama itd.

Navedene oblike mišljenja potrebno je i moguće poticati na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja od ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja do svih vrsta srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja.

OBLICI RADA I KORIŠTENJE ALATA

Pod utjecajem globalizacijskih procesa i brzoga znanstvenog i tehnološkog razvoja, osobito informacijskoga, javljaju se novi alati i oblici rada koje treba aktivno poticati i razvijati u odgojno-obrazovnome sustavu Republike Hrvatske. Suvremeni društveni život i svijet rada podrazumijevaju intenzivnu komunikaciju i suradnju – razmjenu informacija, iskustava i ideja te uključivanje i sudjelovanje u različitim zajedničkim aktivnostima. Od iznimne je važnosti učinkovito služenje različitim jezicima, informacijama i tehnologijama kao preduvjetom osobnoga i društvenoga razvoja. U svim dijelovima nacionalnoga kurikuluma potrebno je osigurati okruženje, poticaje i podršku za razvoj komunikacije, suradnje, informacijske i digitalne pismenosti i podršku za uporabu tehnologije.

Naglašava se usvajanje znanja, razvoj vještina i spremnosti djece i mladih osoba za:

- **KOMUNIKACIJU.** Odnosi se na učinkovito korištenje simbola i jezika u različitim okruženjima kao komunikacijskih alata kojima se djeca i mlade osobe izražavaju i razmjenjuju i dijele ideje, spoznaje i iskustva s drugima, izravno, ali i različitim medijima i u različitim oblicima. Aktivno slušaju kako bi razumjeli ideje, vrijednosti, stavove i namjere drugih, a vlastite poruke prenose na jasan i odgovoran način uz poštivanje sugovornika i vodeći računa o kontekstu. Razumiju kako se i u koje svrhe poruke oblikuju i razumiju osobne i društvene čimbenike u interpretaciji poruka. Komuniciraju s različitim ciljevima i s različitim vrstama sugovornika, primjenjujući komunikacijske alate koji odgovaraju pojedinoj svrsi i prilici. Procjenjuju učinkovitost pojedinih komunikacijskih kanala, medija, alata i tehnologija i prepoznaju kako izbor jezika, simbola i znakova doprinosi interpretaciji i učinku poruke.
- **SURADNJU.** Odnosi se na mogućnost ostvarivanja učinkovite suradnje u različitim okruženjima i u raznolikim timovima. Podrazumijeva prepoznavanje individualnih uloga u timovima, razumijevanje važnosti postavljanja zajedničkih ciljeva i preuzimanja inicijative u osmišljavanju i ostvarivanju zajedničkih aktivnosti, ali i međusobnoga uvažavanja i pomaganja u zajedničkome radu. Uključuje spremnost na kompromise radi postizanja zajedničkoga cilja, kao i preuzimanje odgovornosti za zajednički rad i njegove ishode, uvažavajući pritom individualne doprinose.
- **INFORMACIJSKU PISMENOST.** Odnosi se na učinkovit pristup različitim izvorima informacija i različitim informacijama djece i mladih osoba, koje ih kritički vrednuju, procjenjuju, interpretiraju i odabiru i njima se svrhovito, odgovorno i kreativno koriste u različitim situacijama učenja i rješavanja problema. Za pretragu, prikupljanje, organiziranje, vrednovanje, korištenje, upravljanje i razmjenu informacija posebno je značajno korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije i digitalnih alata. Podrazumijeva da djeca i mlade osobe razumiju etička i pravna pitanja povezana s pristupom i korištenjem informacija i da zagovaraju etičku i odgovornu uporabu informacija.
- **DIGITALNU PISMENOST I KORIŠTENJE TEHNOLOGIJA.** Odnosi se na to djeca i mladi poznaju tehnologije i njihove mogućnosti korištenja radi postizanja određenih ciljeva, da razumiju etičke i socijalne dvojbe povezane s uporabom tehnologije i da se prikladno i učinkovito koriste računalnim aplikacijama, internetom i medijima za stvaranje i prikazivanje informacija i medijskih ostvaraja. Djeca i mlade osobe koriste se digitalnim medijima i alatima za istraživanje i organiziranje informacija, za upravljanje projektima, za rješavanje problema i za komunikaciju i suradnju.

OSOBNI I SOCIJALNI RAZVOJ

Uvažavajući jedinstvenost svake osobe i potrebu za uravnoteženim i sveobuhvatnim razvojem djece i mladih osoba, na svim je razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj potrebno razvijati cjelovitost osobe, pridonositi razvoju njihovih potencijala i ostvarenju osobne dobrobiti, ali i poticati kvalitetne međuljudske odnose te društvenu i građansku odgovornost. U odgojno-obrazovnome sustavu posebno je važno osposobiti djecu i mlade osobe za upravljanje vlastitim obrazovnim i profesionalnim putevima. Ovim kompetencijama na svim se razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja, u različitim područjima kurikuluma i u različitim nastavnim predmetima promiču vrijednosti Okvira nacionalnog kurikuluma.

Naglašava se usvajanje znanja, razvoj vještina i spremnosti djece i mladih osoba za:

- **UPRAVLJANJE SOBOM.** Odnosi se na to da djeca i mlade osobe oblikuju pozitivnu sliku o sebi i razvijaju osjećaj kompetentnosti za različite aktivnosti i učinkovitosti u različitim aktivnostima i područjima djelovanja. Samopoštovanje, osjećaj sigurnosti i povjerenja u druge omogućuje uspješno i produktivno sudjelovanje u obiteljskome, školskome i društvenome okruženju. Djeca i mlade osobe sposobni su postaviti izazovne osobne ciljeve, planirati i provoditi osobne aktivnosti i samovrednovati ih te po potrebi prilagođavati. Sposobni su uvažiti povratne informacije drugih i promijeniti vlastito ponašanje. Usmjereni su na ovladavanje područjima učenja i rada i na napredovanje. Uz prilagodljivost različitim ulogama i okruženjima, pokazuju samoinicijativnost i u značajnoj su mjeri sposobni prihvatiti neizvjesnost i složenost pojava prirodnoga i društvenoga svijeta. Imaju razvijene strategije suočavanja sa stresom i samoreguliranja vlastitih emocija i motivacije. Odgovorni su prema sebi i drugima, pokazuju integritet u svojem djelovanju i posvećeni su zdravim, odgovornim i etičkim odlukama.
- **UPRAVLJANJE OSOBNIM I PROFESIONALNIM RAZVOJEM.** Odnosi se na to da djeca i mlade osobe razumiju vrijednost obrazovanja i važnost učenja kao cjeloživotnoga procesa, svjesni su svojih potencijala i mogućnosti njihove primjene posvećeni su vlastitomu razvoju i napredovanju. Pri planiranju budućih ciljeva i nastavka obrazovanja zauzimaju aktivnu poziciju u istraživanju različitih obrazovnih i profesionalnih mogućnosti, pritom se oslanjaju na valjane informacije, iskustva i vlastite vrijednosti i donose utemeljene i racionalne odluke uz pomoć i podršku obitelji i prijatelja, učitelja i drugih odgojno-obrazovnih stručnjaka. Sposobni su ne samo oblikovati planove nego ih i provesti i prilagođavati se novim okolnostima.
- **POVEZIVANJE S DRUGIMA.** Odnosi se na to da su djeca i mladi u prikladnim i učinkovitim interakcijama s različitim grupama ljudi u različitim okruženjima. Sposobni su aktivno slušati, razumjeti različite perspektive, graditi s različitim ljudima odnose temeljene na otvorenosti i povjerenju, dijeliti ideje i pregovarati, surađivati pri osmišljavanju ideja i rješavanju problema. Poštuju vrijednosti i uvjerenja drugih, razumiju temeljna društvena načela i svjesni su vlastitih prava i obveza, mogu preuzeti različite uloge u pojedinim situacijama. Odlučuju autonomno, odgovorni prema sebi i prema društvu, i djeluju sa sviješću o posljedicama vlastitih riječi i ponašanja na druge. Sposobni su konstruktivno i nenasilno rješavati sukobe u međuljudskim odnosima.
- **AKTIVNO GRAĐANSTVO.** Odnosi se na prikladan doprinos djece i mladih osoba zajednici, sudjelovanje u odlučivanju u različitim okruženjima (npr. u obitelji, u razrednome odjelu, u školi i šire) te na aktivnu uključenost u lokalne, regionalne, nacionalne i globalne zajednice. Djeca i mlade osobe pokazuju osobnu, socijalnu i građansku odgovornost, grade odnose s drugima, preuzimaju obveze i uloge u zajednicama, razvijaju osjećaj pripadnosti različitim zajednicama i doprinose dobrobiti i napretku tih zajednica. Dobro su upoznati s globalnim izazovima i kretanjima, sposobni su procijeniti utjecaj političkih odluka i ljudske aktivnosti na gospodarstvo i okoliš i zagovaraju izbore i aktivnosti koji doprinose održivosti različitih socijalnih, kulturnih, prirodnih i drugih zajednica. Imaju razvijenu svijest o važnosti demokracije i posvećeni su demokratskim idealima pa razumiju i poštuju ljudska i dječja prava, uloge i odgovornosti. Imaju razvijenu multikulturalnu i interkulturalnu pismenost koja im omogućuje da uvažavaju različitosti, odgovorno se odnose prema drugima i drugačijima i da surađuju u različitim okruženjima. Prepoznaju, osuđuju i suprotstavljaju se svim oblicima nasilja.

Predloženo određenje generičkih kompetencija omogućuje njihovu prilagodbu na pojedinim razinama i vrstama odgoja i obrazovanja. Nacionalni kurikularni dokumenti za pojedine razine i vrste obrazovanja, područja kurikuluma, kurikulumi međupredmetnih tema, sektorski/podsektorski kurikulumi te kurikulumi nastavnih predmeta sadrže određenja ovih kompetencija koja su prilagođena specifičnostima dijela sustava na koji se odnose.

3.4. Struktura dovisokoškolskoga sustava odgoja i obrazovanja

Dovisokoškolski sustav odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj organizira se na tri odgojno-obrazovne razine: na razini ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, na razini osnovnoškolskoga odgoja i obrazovanja i na razini srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja.

Zakon o predškolskome odgoju i obrazovanju (2014.) određuje da je program predškole obvezni program odgojno-obrazovnog rada s djecom u godini prije polaska u osnovnu školu. Ostali programi ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja nisu obvezni. Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje obvezni su za svu djecu i mlade osobe. Srednjoškolski odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj nisu obvezni, a razlikuju se strukovno obrazovanje, gimnazijsko obrazovanje i umjetničko obrazovanje. Posebnosti pojedine razine i vrste odgoja i obrazovanja određene su *Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, *Nacionalnim kurikulumom za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje*, *Nacionalnim kurikulumom za strukovno obrazovanje*, *Nacionalnim kurikulumom za gimnazijsko obrazovanje* i *Nacionalnim kurikulumom za umjetničko obrazovanje*.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CIKLUSI

Nacionalni okvirni kurikulum (2011.) bio je prvi dokument odgojno-obrazovne politike u kojemu su određeni odgojno-obrazovni ciklusi koji su obuhvaćali nekoliko godina učenja i poučavanja, a bili su usklađeni s ciljevima kurikuluma i razvojnom dobi djece i mladih osoba. Određivanje odgojno-obrazovnih ciklusa omogućuje cjelovitije zahvaćanje razvoja djece i mladih osoba, uvažavajući razlike u njihovim sposobnostima i razvojnim putovima. Posebno su važni u procesu kurikularnoga planiranja i programiranja jer mogu predstavljati cjeline za određivanje odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda, za određivanje napretka djeteta i mlade osobe, za vrednovanje ostvarenosti očekivanja i usvojenosti ishoda i za planiranje i organizaciju odgojno-obrazovnog procesa. Na tragu određenja u *Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije* (2014.) odgojno-obrazovni ciklusi određuju se djelomično drukčije nego u *Nacionalnome okvirnom kurikulumu* (2011.).

Okvir nacionalnoga kurikuluma određuje rani i predškolski sustav odgoja i obrazovanja kao cjelovit odgojno-obrazovni ciklus i pet odgojno-obrazovnih ciklusa u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju koji obuhvaćaju razdoblje od predškole do svih vrsta srednjoškolskoga obrazovanja kako za postojeću strukturu odgoja i obrazovanja (predškola + osmogodišnja osnovna škola + postojeće trajanje srednje škole (1+ 8 + 3/4)) tako i za onu predviđenu strukturnim promjenama iskazanim u *Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije* (devetogodišnja osnovna škole i postojeće trajanje srednje škole (9 + 3/4)).

Slika 3. Odgojno-obrazovni ciklusi u postojećoj strukturi do visokoškolskoga odgoja i obrazovanja

1. CIKLUS (predškola; 1. i 2. razred osnovne škole) uključuje posljednju godinu pohađanja dječjega vrtića ili godinu dana obvezne predškole (za djecu koja nisu obuhvaćena višegodišnjim programom ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja) i prva dva razreda osnovne škole. Predškola je dio ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja i odvija se u dječjim vrtićima, a samo u iznimnim slučajevima u osnovnim školama. Predškola se izvodi u skladu s vrijednostima i načelima ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Učenje i poučavanje obveznih nastavnih predmeta u 1. i 2. razredu osnovne škole organizirano je u obliku razredne nastave, s iznimkom nastave stranoga jezika. Nastavu izbornih nastavnih predmeta provode predmetni učitelji. Odgojno-obrazovni proces u 1. i 2. razredu osnovne škole obilježen je visokom razinom integriranosti. Odgojno-obrazovni ciklus, između ostaloga, služi povezivanju ranoga i predškolskoga i osnovnoškolskoga odgoja i obrazovanja.

2. CIKLUS (3. – 5. razred osnovne škole) uključuje odgojno-obrazovni proces u 3., 4. i 5. razredu osmogodišnje osnovne škole. U 3. i 4. razredu prevladava razredna nastava, dok se od 5. razreda poučavanje i učenje organizira kao predmetna nastava. Ovakvim određenjem ciklusa omogućuje se lakši prijelaz iz razredne u predmetnu nastavu. Zajednički se određuju odgojno-obrazovna očekivanja i ishodi na razini područja kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema.

3. CIKLUS (6. – 8. razred osnovne škole) uključuje odgojno-obrazovni proces u 6., 7. i 8. razredu osmogodišnje osnovne škole i podrazumijeva isključivo predmetnu nastavu.

Na srednjoškolskoj razini određena su dva odgojno-obrazovna ciklusa, ovisno o trajanju srednjoškolskih programa.³

4. CIKLUS

— četverogodišnji srednjoškolski programi (HKO razina 4.2.)

U gimnazijama i četverogodišnjim strukovnim programima 4. ciklus uključuje odgojno-obrazovni proces u 1. i 2. razredu srednje škole.

— trogodišnji srednjoškolski programi (HKO razina 4.1.)

U trogodišnjim strukovnim programima 4. ciklus uključuje odgojno-obrazovni proces u 1. razredu srednje škole.

5. CIKLUS

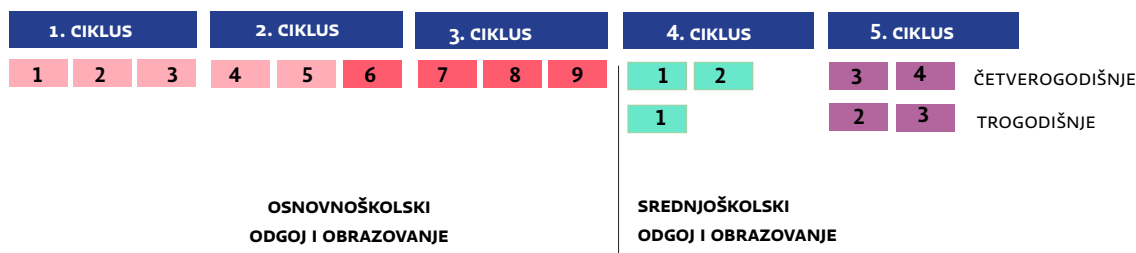
— četverogodišnji srednjoškolski programi (HKO razina 4.2.)

U gimnazijama i četverogodišnjim strukovnim programima 5. ciklus uključuje odgojno-obrazovni proces u 3. i 4. razredu srednje škole.

— trogodišnji srednjoškolski programi (HKO razina 4.1.)

U trogodišnjim strukovnim programima 5. ciklus uključuje odgojno-obrazovni proces u 2. i 3. razredu srednje škole.

Nakon strukturne transformacije sustava odgoja i obrazovanja i produljenja trajanja osnovne škole predviđeni odgojno-obrazovni ciklusi prikazani su na Slici 4.

Slika 4. Odgojno-obrazovni ciklusi nakon strukturne transformacije–devetogodišnja osnovna škole i postojeće trajanje srednje škole (9 + 3/4)

Na razini osnovnoškolskoga odgoja i obrazovanja u devetogodišnjoj osnovnoj školi određena su tri trogodišnja odgojno-obrazovna ciklusa (1. – 3. razred; 4. – 6. razred; 7. – 9. razred) te se zadržava postojeća struktura ciklusa na srednjoškolskoj razini. U skladu sa Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.) razredna se nastava odvija od 1. do 5. razreda devetogodišnje osnovne škole. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje i dalje čini jedinstven odgojno-obrazovni ciklus.

3— Odgojno-obrazovni ciklusi u umjetničkom obrazovanju iscrpno su objašnjeni u Nacionalnome kurikulumu za umjetničko obrazovanje. Za strukovne programe koji traju 5 godina, 4. ciklus odnosi se na 1. i 2. razred, a 5. ciklus na 3., 4. i 5. razred srednje škole.

3.5. Načela organizacije odgojno-obrazovnog procesa

Na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj promiču se sljedeća načela organizacije odgojno-obrazovnog procesa:

1. AUTONOMIJA, INDIVIDUALIZACIJA I IZBORNOST

- a. Osiguravanje mehanizama kojima odgojno-obrazovne ustanove mogu oblikovati, izražavati i promovirati vlastiti identitet i posebnost.
- b. Osiguravanje višega stupnja autonomije odgajatelja, učitelja i stručnih suradnika u izboru aktivnosti i sadržaja, metoda i oblika rada, praćenja i poticanja napretka djece i mladih.
- c. Osiguravanje individualiziranih i fleksibilnih odgojno-obrazovnih pristupa, aktivnosti i sadržaja koji omogućuju zadovoljenje različitih potreba djece i mladih osoba te prepoznavanje i razvoj njihovih potencijala.
- d. Omogućavanje djeci i mladim osobama veće mogućnosti izbora aktivnosti i sadržaja i pristupa učenju u skladu s njihovim interesima, sposobnostima i obrazovnim težnjama.

2. USMJERENOST PREMA SURADNJI I OTVORENOST PREMA ZAJEDNICI

- a. Korištenje organizacijskih pristupa i modela koji aktivno potiču suradnju i zajedničko donošenje odluka svih osoba u odgojno-obrazovnoj ustanovi.
- b. Organiziranje odgojno-obrazovnog procesa u različitim okruženjima izvan odgojno-obrazovnih ustanova: u prirodi, u radnome okruženju, u znanstvenim i kulturno-umjetničkim ustanovama, u digitalnom okruženju itd.
- c. Poticanje neposredne uključenosti i suradnje s roditeljima, lokalnom i širom zajednicom s ciljem unaprjeđivanja i obogaćivanja iskustava učenja.
- d. Poticanje suradnje s akademskom zajednicom i gospodarstvom s ciljem pristupa suvremenim znanstvenim spoznajama, tehnologijama i uslugama.

3. POTICAJNO I SIGURNO OKRUŽENJE

- a. Osiguravanje sigurnoga okruženja za svako dijete i mladu osobu u odgojno-obrazovnoj ustanovi.
- b. Promoviranje kulture zajedništva i međusobnoga poštivanja.
- c. Korištenje organizacijskih pristupa i modela koji omogućuju primjerene poticaje, kreativno djelovanje, slobodu izražavanja, preuzimanje inicijative i razumnoga rizika u odgojno-obrazovnoj ustanovi.
- d. Osiguravanje sigurnoga okruženja za odgojno-obrazovne radnike kako bi mogli kvalitetno odgajati i obrazovati djecu i mlade osobe te zaštititi i razvijati osobni i profesionalni identitet.

Iako se navedena načela odnose na sve, pretpostavlja se da su neka načela od posebne važnosti za pojedine vrste obrazovanja, razine i cikluse, ovisno o ciljevima koji se nastoje ostvariti te razvojnim karakteristikama i mogućnostima djece i mladih osoba određene dobi.⁴

4—U svrhu ostvarivanja načela organizacije odgojno-obrazovnog procesa predviđeno je iskazivanje nastavnoga plana na godišnjoj razini u osnovnoškolskom i u svim vrstama srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja. Nastavna godina produljuje se za dva tjedna. Produljenje nastavne godine za dva tjedna odnosi se na sve odgojno-obrazovne cikluse i omogućuje organizaciju dvaju projektnih tjedana, jednoga kontinuiranoga u drugome polugodištu i drugoga koji se može organizirati na različite načine, ovisno o potrebama i interesima učenika i mogućnostima škole. Škola ima slobodu u određivanju aktivnosti, sadržaja i načina izvođenja projektnih tjedana.

3.6. Načela učenja i poučavanja

Okvir nacionalnoga kurikuluma postavlja načela učenja i poučavanja⁵, koja se uvažavaju u ostalim nacionalnim kurikularnim dokumentima i koja predstavljaju osnovu planiranja i poticanja učenja i poučavanja na različitim razinama i vrstama odgoja i obrazovanja. Ova načela određuju korištenje strategija i pristupa:

1. UVAŽAVANJE INDIVIDUALNIH RAZLIKA

- a. koje uzimaju u obzir znanstvene spoznaje o učenju kao složenome procesu povezanom s različitim aspektima razvoja djeteta i mlade osobe: kognitivnim, socijalnim, emocionalnim, moralnim itd. i s njihovom trenutačnom osobnom situacijom.
- b. koje potiču cjelovit razvoj djece i mladih osoba u skladu s njihovom razvojnom dobi.
- c. koje uvažavaju jedinstvenost svakoga djeteta i mlade osobe i činjenicu da se osobe razvijaju i napreduju različitom brzinom i načinima.
- d. koje osiguravaju pristup i sudjelovanje svakome djetetu i mladoj osobi u različitim područjima učenja te ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda.
- e. kojima se osigurava dodatna podrška (intelektualna, socijalna, emocionalna) pojedinoj djeci i mladim osobama s ciljem ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva.

2. AKTIVNA ULOGA DJECE I MLADIH OSOBA

- a. koje osiguravaju aktivnu ulogu djece i mladih osoba u različitim aktivnostima učenja i njihov trud i ustrajnost u učenju.
- b. koje su usmjerene na izgradnju i povećanje samostalnosti i regulacije u učenju djece i mladih osoba.
- c. koje omogućuju neposredna iskustva učenja izravnim opažanjem, istraživanjem, sudjelovanjem, izvedbom i razvojem vještina i stavova djece i mladih osoba.
- d. koje su potpomognute informacijsko-komunikacijskom tehnologijom usmjerenom na uspostavljanje aktivne uloge djece i mladih osoba u učenju.

3. SVRHOVITOST I POVEZANOST SA ŽIVOTNIM ISKUSTVIMA

- a. koje osiguravaju djeci i mladim osobama razumijevanje svrhe i cilja aktivnosti i sadržaja učenja i poučavanja te značaja i vrijednosti za osobnu dobrobit, dobrobit drugih i zajednice te njihove obrazovne i profesionalne izbore.
- b. koje povezuju aktivnosti i sadržaje učenja s cjelokupnim životnim iskustvom djece i mladih osoba.
- c. koje su usmjerene na stjecanje znanja i na razvoj vještina i stavova koji doprinose kvalitetnijem svakodnevnom životu djece i mladih osoba.
- d. koje potiču primjenu naučenoga u novim i promjenjivim okruženjima.

4. POTICANJE SLOŽENIJIH OBLIKA MIŠLJENJA

- a. koje omogućuju odmicanje od usvajanja činjenica prema razvoju složenijih oblika mišljenja, razvoju vještina i usvajanju stavova.
- b. kojima se potiče rješavanje problema i donošenje odluka.
- c. kojima se potiče razvoj kritičkoga mišljenja te kreativnosti i inovativnosti.
- d. kojima se djecu i mlade osobe potiče na promišljanje i raspravu o procesima i ishodima učenja.

5—U ranome i predškolskome odgoju i obrazovanju ova se načela odnose na cjelokupan odgojno-obrazovni rad.

5. POTICANJE SURADNJE

- a. koje aktivno potiču suradnju i interakciju djece i mladih osoba, odnosno potiču ih da uče od drugih i s drugima.
- b. koje grade i osnažuju osobne i socijalne veze djece i mladih osoba.
- c. koje potiču suradnju s obitelji, lokalnom i širom zajednicom s ciljem unaprjeđivanja i obogaćivanja iskustava učenja.

6. MEĐUSOBNA POVEZANOST ISKUSTAVA UČENJA I POVEZANOST S PRETHODNIM ZNANJIMA I ISKUSTVIMA

- a. kojima se osigurava da iskustva učenja djece i mladih osoba čine jedinstvenu i povezanu cjelinu.
- b. kojima se uspostavljaju jasne veze između znanja, vještina i stavova unutar pojedinoga i između različitih područja učenja.
- c. koje osiguravaju povezivanje novoga učenja s prethodnim znanjima, vještinama i iskustvima djece i mladih osoba uzimajući u obzir činjenicu da postojeća znanja, iskustva i očekivanja djece i mladih osoba mogu podržavati novo učenje, ali ga i otežavati. Postojeća znanja, vještine i stavovi vrednuju se, proširuju i produbljuju učenjem i poučavanjem.

7. MOTIVIRAJUĆA ISKUSTVA

- a. koje osiguravaju motivirajuća i zanimljiva iskustva djeci i mladim osobama.
- b. kojima se pobuđuje znatiželja djece i mladih osoba i budi zadovoljstvo u učenju, posebno u područjima za koja pokazuju poseban interes i sposobnosti.
- c. kojima se povećava osjećaj kompetentnosti djece i mladih osoba, čime se gradi njihova pozitivna slika o sebi kao osobama koje uče.

8. IZAZOVNA ISKUSTVA

- a. kojima se postavljaju primjereno visoka očekivanja pred svu djecu i mlade osobe.
- b. kojima se djeca i mlade osobe osnažuju za postizanje uspjeha i svladavanje izazovnih očekivanja, čime se osiguravaju pretpostavke za njihov razvoj.
- c. koje uvažavaju ideju o progresivnoj prirodi učenja i znanja tako da se od djece i mladih osoba na višim odgojno-obrazovnim razinama zahtijeva sve viša razina znanja i korištenje sve složenijih vještina.

3.7. Načela vrednovanja

Vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda sastavni je dio odgojno-obrazovnoga procesa i temelji se na sljedećim načelima koja vrijede za sve razine i vrste odgoja i obrazovanja:

1. VREDNOVANJE USMJERENO NA UČENJE I RAZVOJ

- a. Vrednovanje, učenje i poučavanje istodobno se osmišljavaju i planiraju. Vrednovanje se nadovezuje na učenje i poučavanje i iz njih proizlazi. Sve informacije koje odgojno-obrazovni radnici prikupljaju o učenju, razvoju i postignućima djece i mladih osoba postaju osnova za planiranje odgojno-obrazovnoga procesa i praćenje napretka djece i mladih osoba.
- b. Osnovna svrha svih oblika vrednovanja jest unaprjeđivanje učenja i razvoja djece i mladih osoba. Vrednovanje rezultira jasnim, točnim, pravovremenim i afirmativnim povratnim informacijama koje djeci i mladim osobama pomažu u daljnjem učenju i motiviraju ih za rad, a odgojno-obrazovnim radnicima omogućuju daljnje planiranje odgojno-obrazovnih procesa.
- c. Vrednovanje se temelji na cjelovitome pristupu praćenja i poticanja individualnoga razvoja svakoga djeteta i mlade osobe i usmjerava se na prepoznavanje uspjeha i poticanje pozitivnih obrazaca motivacije i učenja.

- d. Inzistira se na djetetu i mladoj osobi kao središnjem sudioniku odgojno-obrazovnog procesa te na razvoju metakognicije, postavljanju ciljeva učenja, planiranju i upravljanju učenjem i na samovrednovanju učenja.

2. VREDNOVANJE USMJERENO NA SVEOBUHVAATNOST ODGOJNO-OBRAZOVNIH OČEKIVANJA I ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

- a. Vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i odgojno-obrazovnih ishoda usmjereno je ne samo na procjenjivanje usvojenosti znanja već i na razvijenost vještina, stavova i drugih elemenata odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda.
- b. Vrednovanjem usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda potiče se dubinsko i trajno učenje i, osobito, primjena znanja i vještina u novim situacijama. Posebna pažnja posvećuje se vrednovanju usvojenosti temeljnih znanja, kao i vrednovanju konceptualnoga razumijevanja i vrednovanju viših kognitivnih procesa.
- c. Pred djecu i mlade osobe u vrednovanju se postavljaju zahtjevi koji su izazovni, ali realistični, u kojima oni mogu pokazati svoje sposobnosti, usvojena znanja i vještine u okruženjima koja su izvorna i učenicima svrhovita.
- d. Vrednovanja su primjereno raspoređena tijekom odgojno-obrazovnoga procesa, relativno česta i raznolika po svojoj prirodi, kako bi omogućila djeci i mladim osobama da u različitim prilikama pokažu napredak u učenju i razvoju. Različitim pristupima djeci i mladima i različitim zahtjevima od njih te integracijom različitih vrsta i izvora podataka o učenju, prikupljaju se kvalitetni, valjani i pouzdani dokazi o cijelome rasponu njihovih postignuća.

3. TRANSPARENTNOST I PRAVEDNOST VREDNOVANJA

- a. Jasnom i pravodobnom razmjenom točnih informacija između djece i mladih osoba, odgojno-obrazovnih radnika i roditelja o sadržajima, postupcima, kriterijima i rezultatima vrednovanja usuglašavaju se očekivanja i postiže zajedničko razumijevanje zahtjeva koji se postavljaju pred djecu i mlade osobe.
- b. Jasno određena pravila i kriteriji vrednovanja djece i mladih osoba pomažu u razumijevanju elemenata učenja koji će biti vrednovani i shvaćanju toga što čini uspješnu izvedbu te u usmjeravanju učenja na ono što je važno znati i moći učiniti.
- c. Postupci vrednovanja usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda ne stavljaju određenu djecu i mlade osobe u privilegiran položaj i ne diskriminiraju na osnovama koje nisu povezane s učenjem. Postupci vrednovanja koriste svoj djeci i mladim osobama kao poticaj za ostvarivanje vlastitih potencijala i ispunjavanje osobnih obrazovnih težnji.

4. URAVNOTEŽENOST UNUTARNJEGA I VANJSKOGA VREDNOVANJA

- a. Izbjegavaju se vanjski ispiti visokoga rizika, osim završnih ispita na kraju srednjoškolskoga obrazovanja. Vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda ostaje u najvećoj mjeri profesionalna odgovornost odgojno-obrazovnih radnika.
- b. Vanjsko vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda ne smije dominirati nad obrazovnom praksom, već treba biti usklađeno s ciljevima nacionalnoga kurikuluma i u potpunosti ih podupirati.
- c. Podatci prikupljeni vrednovanjem usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda koriste se u procesima samovrednovanja odgojno-obrazovnih ustanova s ciljem unaprjeđivanja kvalitete njihova rada.